

ФРАЗЕОЛОГІЗМИ ІЗ СЕМАНТИКОЮ ІНТЕНСИВНОСТІ У ТВОРАХ ГРИГОРА ТЮТЮННИКА

Науковий вісник Ужгородського університету. Серія Філологія.

Випуск 1 (43)

УДК 811.161.2'373.72

DOI:10.24144/2663-6840/2020.1(43).116–120

Дідун Л. Фразеологізми із семантикою інтенсивності у творах Григора Тютюнника; кількість бібліографічних джерел – 14; мова українська.

Анотація. Стаття присвячена розгляду фразеологізмів зі семантикою інтенсивності у творах Григора Тютюнника. Проаналізовані загальномовні та авторські одиниці, які не засвідчені академічними фразеологічними словниками. Актуальність дослідження фразеологізмів зі значенням підсилення на матеріалі художніх творів обумовлена можливостями цих одиниць експресивніше передавати різноманітний спектр емоцій та оцінок, акцентувати увагу на потрібній авторові деталі. Завданнями дослідження є розгляд особливостей використання фразеологізмів із семантикою інтенсивності у творах Григора Тютюнника, їх структурної специфіки та тематичного різноманіття. Ми збирали матеріал для дослідження, спираючись на показники інтенсивності у тлумаченнях одиниць (дуже, надзвичайно, надто, цілком, зовсім тощо), які зафіксовані в академічних фразеологічних словниках.

Аналіз матеріалу показав, що фразеологізми зі значенням підсилення у творах Григора Тютюнника структурно та тематично дуже різні, що сприяє створенню різнопланової характеристики героїв творів. З їх допомогою автор змальовує зовнішність персонажа, його внутрішній стан, особливості сприйняття героєм різних характеристик довколишнього світу. З погляду структури найбільше представлені компаративні фразеологізми й такі, що мають у своєму складі прийменник до, заперечні частки. Одиниці виокремлено на основі спільного фіксованого компонента, а саме службових частин мови як чинників групування аналізованих структур. Ряди фразеологізмів з подібною структурою поповнено авторськими одиницями.

Проаналізовані фразеологізми у творах письменника виконують функцію зображення внутрішніх якостей героїв творів. Значна увага акцентована також на передаванні портретної та мовної характеристики персонажів.

Розгляд особливостей фразеологізмів із семантикою інтенсивності на матеріалі художніх творів є важливим аспектом, що поглиблює комплексне дослідження таких одиниць у сучасній українській літературній мові. Оригінальні оповідання, повісті та твори для дітей Григора Тютюнника є багатим матеріалом для здійснення подібних досліджень.

Ключові слова: фразеологічна одиниця, семантика інтенсивності, показник інтенсивності, компаративна фразеологічна одиниця.

Постановка проблеми. Фразеологічні одиниці (ФО) є своєрідними інформаційними конденсаторами в мові культурного, суспільно-історичного досвіду народу. А.К. Мойсієнко наголошує, що фразеологізм в авторському тексті передає останньому ту енергію, що виробилася і закріпилася в ньому протягом тривалого функціонування у різних сферах життя [Мойсієнко 2011, с. 115]. ФО репрезентують зашифровані в них особливості народного світовідчуття, яскраво акцентують увагу на потрібному моменті, деталі. Використання фразеологізмів зі значенням інтенсивності для змалювання персонажа у художньому творі сприяє більшому увиразненню, експресивності, розкриттю глибини його характеру, і, таким чином, авторського задуму. Такі одиниці забезпечують багатогранне змалювання образів твору, адже охоплюють широкий тематичний спектр, розкриваючи різні сфери буття людини, характеристики, що відображаються в її свідомості, важливі складники об'єктивної реальності. За допомогою цих ФО письменник дає змогу читачеві вичерпно уявити персонажа. Це обумовлює актуальність розгляду фразеологізмів зі значенням підсилення на матеріалі художніх творів.

Аналіз досліджень. Фразеологізми зі значенням підсилення перебувають в колі наукових зацікавлень дослідників і є важливим аспектом комплексного вивчення категорії інтенсивності. Фразеологізми, позначені семантикою інтенсивності, на

матеріалі творів українських та російських письменників досліджували Н.І. Бойко та Т.Л. Хомич, Т.В. Гриднєва, І.В. Ревенко, О.М. Фортуна та ін. На думку А.К. Мойсієнка, ФО, «функціонуючи в системі художніх структур, виконують важливу інтенсифікаційну роль, зокрема виступають виразними репрезентантами народнопоетичної стихії в літературному творі» [Мойсієнко 2011, с. 120].

Ми зосередимо увагу на фразеологічній канві творів Григора Тютюнника. За допомогою ФО письменник майстерно змальовує своїх персонажів, глибоко передає їх характер. Фразеологія та лексика його творів зацікавила багатьох науковців, зокрема стала матеріалом для досліджень С.П. Бибики, Н.В. Бондар, Г.О. Звягіної, Л.Т. Масенко, Ю.Б. Кропив'янської, О.М. Турчак, А.В. Мединської, Н.І. Гноєва та ін. Зокрема С.П. Бибики, дослідивши функції розмовних фразеологізмів у художній оповіді Гр. Тютюнника, зазначає, що «переважно фразеологічні вислови – інтенсифікувально-характерологічні засоби» [Бибики 2010, с. 196]. Вивчаючи творчість братів Тютюнників, Н.В. Бондар наголосила, що специфіка їх прозописма полягає в широкому використанні різних конструкцій, і фразеологізми є одними із засобів, що підсилюють об'єктивізацію концепту «Село» [Бондар 2018]. Г.О. Звягіна розглянула семантичні класи та трансформації стійких сполучень у творах Гр. Тютюнника [Звягіна 2011]. Фразеологізми з-поміж харак-

терологічних експресем у мовленні персонажів творів письменника досліджувала А.В. Мединська [Мединська 2011].

Метою статті є розгляд фразеологізмів із семантикою інтенсивності у творах Григора Тютюнника. **Завданням** є дослідження особливостей фразеологізмів зі значенням підсилення у творах письменника, структурної специфіки та тематичного різноманіття цих одиниць.

Основні методи дослідження. Матеріалом для дослідження стали ФО зі значенням підсилення, отримані методом суцільної відбірки з творів Гр. Тютюнника. Визначальними для добору аналізованого матеріалу слугували показники інтенсивності у тлумаченнях фразеологізмів (*дуже, надзвичайно, надто, зовсім* тощо), які зафіксовані в академічних фразеологічних словниках (Фразеологічний словник української мови: у 2 кн., 1993; Словник фразеологізмів української мови, 2003). Спираючись на описовий метод дослідження, ми розглянули структурні особливості аналізованих одиниць, їх тематичний спектр та особливості функціонування у творах письменника. Джерельною базою дослідження слугували оповідання, повісті та твори для дітей Гр. Тютюнника (книга «Холодна м'ята», 2014).

Виклад основного матеріалу. Гр. Тютюнник для опису персонажів своїх творів використовує як загальномовні ФО, так і ті, що не зафіксовані в академічних фразеологічних словниках. Письменник послуговується фразеологізмами зі значенням інтенсивності, які мають різноманітну структуру. На основі спільних фіксованих компонентів, а саме службових частин мови як чинників групування фразеологічних структур, ми виокремили ФО, які можна зарахувати до різних груп. Групи одиниць на основі цих чинників ми виокремили у ході комплексного дослідження фразеологізмів із семантикою інтенсивності в сучасній українській літературній мові, дібраних із реєстрів фразеологічних словників [Дідун 2019].

У творах Гр. Тютюнника значна кількість фразеологізмів, позначених семантикою інтенсивності, містить прийменник *до* на початку структури. Оригінальним є використання письменником таких ФО, адже вони свідчать про виявлення якості понад міру. Сема граматичного значення прийменника *до* вказує на крайню межу вияву чого-небудь, а іменник конкретизує реалію чи абстрактне поняття, наприклад: *...бо я ж усе до крихти йому розказала* [Тютюнник 2014, с. 458], *..Катря випила свою до дна й одказала мирненько: – Люди як люди* [Тютюнник 2014, с. 230]. Виокремимо не зафіксовану у словниках одиницю *до трясиці*, що позначає дуже велику кількість: *Тоді скивне головою, радісно, подитячому засміється й скаже: «Та скільки ж? Мабуть, до трясиці!»* [Тютюнник 2014, с. 339]. Так, у «Словарі» Б. Грінченка зазначено, що *до* у поєднанні з багатьма словами утворює вираз, який означає велику кількість, та наведено значний ряд ФО, зокрема *до біса, до сто біса, до греця, до ката* тощо [Словарь 1996, 1, с. 395]. Тож авторські одиниці з

подібною структурою розширюють такі фразеологічні ряди.

В оповіданні «Деревій» для зображення сильних почуттів героя твору письменник нанизує в ряд кілька фразеологізмів зі значенням підсилення, два з яких мають подібну структуру: *...і [Данило] сів на поріжку, відчуваючи, що вже ніколи в світі, до смерті, до сліпоти, не піде звідси, з розсадника, що тільки й жив узимку мрією про цю мить...* [Тютюнник 2014, с. 156]. В одному реченні Гр. Тютюнник використав як загальномовні одиниці: *ніколи в світі (в житті)* 'ні в який час, ні за яких обставин; зовсім' [Словник фразеологізмів 2003, с. 436], *до смерті (до загиби)* '1. До кінця життя. 2. Дуже, надзвичайно' [Словник фразеологізмів 2003, с. 688], так і авторську – *до сліпоти*, яка не зафіксована в академічних фразеологічних словниках. Відзначимо значну майстерність письменника у побудові цього фразеологічного ряду. В.Д. Ужченко, розглядаючи такий спосіб використання ФО в художніх творах, зазначає, що це можуть бути як невимуснені підсилення інтенсивності дії, навіть у межах одного речення, так і нанизування багатьох одиниць, що теж може бути змістовно виправданим [Ужченко 2007, с. 257–258]. Погодимось з думкою С.П. Бибик, що уживання поряд двох чи й трьох фразеологізмів у творах Гр. Тютюнника сприяє досягненню стилістичного ефекту звучання живого усного слова [Бибик 2010, с. 195].

Із метою підкреслення зображуваної ситуації письменник застосовує ФО з часткою *аж* на початку структури, підсилювальна функція якої сприяє витворенню семантики інтенсивності: *Зав'язуємо шнурки, а самі зоримо спідлоба на абрикоси, їх ще багато, аж гілля гнеться, і вони сяють у низькому довгому сонячному промінні, горять жовтогарячим багаттям і пахнуть* [Тютюнник 2014, с. 606], *...хтось із-поміж них крикнув весело-заохочувальним баском: – Так його, Парасю, щоб аж дим ішов!* [Тютюнник 2014, с. 295].

Виокремлюємо ФО, що мають у своїй структурі заперечні частки: *Ти хоч трошки по-нашому кумекаєш чи зовсім ні бум-бум?* [Тютюнник 2014, с. 479], *– Ти б мене, Їгорко, побрив, – ні сіло ні впало скаже, бувало, через тин Павло Йосипович, прозваний у селі Штавлем* [Тютюнник 2014, с. 792]. Деякі ФО мають в основі також сполучник *і* як структурний маркер одиниць зі значенням підсилення: *Вона [Наталка Андріївна] і в думці ніколи не мала, що дядько Артем може колись умерти..* [Тютюнник 2014, с. 719]. Гр. Тютюнник послуговується одиницями структури «ані (ні) + іменник»: *На розсаднику ані душі, навіть слідів людських немає – неторкана земля* [Тютюнник 2014, с. 156], *А доквіл, ні в лісі, ні на річці, – ані лялечки, тільки луна котиться* [Тютюнник 2014, с. 750], *У нас же з ним ні кровиночки ріднішої нема більше, тільки ти, Лесю...* [Тютюнник 2014, с. 630], *Щоб не так нудно і моторошно було йти вранці чорним шляхом і степом, – ніде ні вогника, ні звуку, тільки вовки виють, то збоку, то десь попереду, то позаду нас..* [Тютюнник 2014, с. 631]. Додамо до цієї групи не

зафіксовану фразеологічними словниками одиницю **ані дощинки**: *Осінь того року була суха, як і літо, – ані дощинки* [Тютюнник 2014, с. 603].

Компаративні ФО Гр. Тютюнник використовує для увиразнення портретної характеристики персонажа: – *Видно, не дуже солодке заміжжя буде, бо сидить Катря, як із хреста знята* [Тютюнник 2014, с. 222], *Сидів сивий [Артем] як лунь і закручував нову цигарку* [Тютюнник 2014, с. 712]. Слушним буде навести не зафіксовану у фразеологічних словниках одиницю **як сама худорба**, що у структурному та значенневому плані як характеристика зовнішності входить до цієї групи ФО: *Коли з пошти виходив наш поштар, одnorукий дядько Левко, – височенний, худючий, як сама худорба, із брезентовою поштарською сумкою через гостро підняте вгору плече..* [Тютюнник 2014, с. 387].

Компаративні загальнономовні одиниці вдало забезпечують відтворення внутрішнього світу героїв творів: – *Кажу, мати плаче день і ніч, дитина оно (при цьому він кивнув на Кирила, а Меланя презирливо посміхнулася) як у воду опущена ходить...* [Тютюнник 2014, с. 465]. ФО, зокрема модифіковані, слугують для виявлення персонажів через зображення їх дій чи мовну характеристику: *І тьопас, як за себе кидає* [Тютюнник 2014, с. 391], *Тоді скаже, як волами повз двір пройде: – Ня-а-а... Дай мені, синку... газети на цигарки* [Тютюнник 2014, с. 793].

Письменник використовує одиниці із семантикою інтенсивності, зображуючи різноманітні абстрактні поняття та характеристики, зокрема на позначення кольору: *У світлиці на столі, обставлений свічками з чистісінького воску й уквітчаний каліною, красувався коровай: на ліжку було розкладено біле як сніг плаття молоді..* [Тютюнник 2014, с. 222]. Фразеологічні словники не фіксують ФО **чорний, як галка**, якою письменник вдало підкреслює колір: *Ми швиденько вийшли за райцентр, і там, у полі, де нікогисенько, – усі по черзі приміряли комбінезон, – чорний, як галка, блискучий, з цупкого «хебе»* [Тютюнник 2014, с. 603]. Зазначимо, що у «Фразеологічному словнику української мови» є одиниця **як сім галок** 'дуже, надзвичайно' [Фразеологічний словник 1993, кн. 2, с. 810].

Розглянемо особливості використання Гр. Тютюнником ФО зі значенням кількісної характеристики. З «Російсько-українського словника сталих виразів» наведемо ряд ФО зі значенням дуже великої кількості: **як хмар**, **як зірок на небі**, **як цвіту весняного**, **як маку**, **як трави**, **як листя**, **як мурави**, **як сарани**, **як черви**, **як сміття** та ін. [Вирган 2000, с. 232]. У творах письменника є не зафіксовані академічними фразеологічними словниками ФО, що позначають велику кількість та розширюють цей ряд кодифікованих одиниць: **як попелу** (*Мені чужо в цій п'ятій групі і холодно всередині, тремтить там щось, хоч он як сонечко світить, і горобців на деревах навколо плацу – як попелу: цвірінчать, гриються на теплі* [Тютюнник 2014, с. 588]), **як чортви** (*Вовків за війну розвелосся, як чортви, – шепоче Василь Силка* [Тютюнник 2014, с. 608]). Дуже ве-

лику кількість позначає й не зафіксована одиниця **як у криниці води** (*Взимку ж, холодними забійними вечорами, до Ониська внадилися сільські чоловіки – той погрітися (адже соломи у господаря повен двір), інший олійки купити або позичити (її в Ониська, як у криниці води), – і починалася балачка* [Тютюнник 2014, с. 141]). Антонімічним до цієї групи ФО є авторський фразеологізм зі значенням дуже малої кількості **на вершок-два**: *У рові води мало, на вершок-два, але риба є, здебільшого в'язь, що виходить у повін настигає на луки, а як вода спадає, повертається в річку* [Тютюнник 2014, с. 159].

Письменник вдало оперує ФО, що розкриває важливі складники об'єктивної реальності – часовий та просторовий виміри. Часову тяглість передають у творах Гр. Тютюнника як загальнономовні, так і авторські ФО, наприклад: *Стоятиму під поштою з ранку до вечора* [Тютюнник 2014, с. 705]. Справедливо зауважує П.О. Редін щодо подібних одиниць на позначення часової тривалості, що вони «виникають на базі лексем з елементами темпоральної семантики *ранок, зоря, світанок, ніч* [Редін 2017, с. 102]. Значну часову протяжність передає авторська ФО **як год**: *Лежу отак цілісіньку ніч, – а вона ж як год, – прислухаюсь, розмірковую собі: чудні люди на білому світі!* [Тютюнник 2014, с. 90]. Зазначимо, що «Словник фразеологізмів української мови» фіксує фразеологізм **як рік** 'дуже довгий, тривалий' [Словник фразеологізмів 2003, с. 600]. «Словник української мови» подає одиницю **год** як розмовну [Словник української мови 1971, т. 2, с. 102]. Таким чином автор, використовуючи її, створює особливу атмосферу ситуації. Вкладаючи в уста свого героя саме таку ФО, письменник виявляє його образ.

Просторову протяжність, а саме значення близької та далекої відстані, розкривають загальнономовні ФО: *Шашло спочатку сидів спокійно, гадаючи, що Павлентій хоче висадити його якнайближче до села, однак, коли до перекату лишилося вже **палицею докинути** і вода під човном зловісно засичала, бо тут було мілко, став навколішки і накричав* [Тютюнник 2014, с. 200], *Вже й сонечко навзаходило стало, ось-ось землі торкнеться, а нам ще ручки знать – **краю не видно**...* [Тютюнник 2014, с. 489]. На позначення малої відстані Гр. Тютюнник використав авторський фразеологізм **жабі перестрибнути**: *Деремося шалиною у бік Псла і небавом опиняємося біля вузького – **жабі перестрибнути** – річка, перетнутого неподалік від нас клаптом старенької сітки* [Тютюнник 2014, с. 424]. Зокрема «Словник фразеологізмів української мови» фіксує фразеологізм [*старій*] **жабі** (*горобцеві, горобцю*) *по коліна* 'неглибоко, зовсім мало' [Словник фразеологізмів 2003, с. 305].

Висновки. Отже, у фразеологічній канві творів Григора Тютюнника є частина одиниць, позначених семантикою інтенсивності. Ці одиниці структурно та тематично дуже різні. Ми виявили, що на основі поділу за спільним фіксованим компонентом, а саме службовими частинами мови як чинниками групування фразеологічних структур, ФО з творів письменника переважно належать до групи

компаративних фразеологізмів, одиниць із заперечними частками, часткою *аж* на початку структури та прийменником *до*.

Фразеологізми зі значенням підсилення у творах письменника покликані розкрити читачеві внутрішній світ героїв твору, вияскравити їх портретні особливості, розкривати важливі характеристики

та абстрактні поняття, що відображаються в їх свідомості. Структурна та тематична різноманітність покликані забезпечити глибину та яскравість змалювання образів творів письменника. Розглянуті ФО дозволяють акцентувати увагу на конкретній деталі, передати читачеві емоції та відчуття, з потрібною точністю і глибиною розкрити авторський задум.

ЛІТЕРАТУРА

1. Биби́к С.П. Оповідність в українській художній прозі: монографія. Київ; Луганськ: Вид-во ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2010. 288 с.
2. Бондар Н.В. Базові концепти української ментальності у творчості братів Тютюнників. Дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук: спец. 10.02.01 – українська мова. Полтава – Запоріжжя, 2018. 224 с.
3. Вирган І.О., Пилинська М.М. Російсько-український словник сталих виразів. Харків: Прапор, 2000. 864 с.
4. Дідун Л.І. Фразеологізми із семантикою інтенсивності в сучасній українській літературній мові: монографія. Київ: Наукова думка, 2019. 231 с.
5. Звягіна Г.О. Народнорозмовна трансформація традиційних фразеологізмів у художніх творах Григора Тютюнника. *Сучасні проблеми мовознавства та літературознавства*. 2011. Вип. 15. С. 328–332.
6. Мединська А.В. Соціально характерологічні експресами в мовленні персонажів Гр. Тютюнника. *Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки. Філологічні науки. Мовознавство*. 1. 2011. С. 86–90.
7. Мойсієнко А.К. Актуалізація фразеологічних одиниць у художньому тексті. *Українська лексикографія в загальнослов'янському контексті: теорія, практика, типологія* / Відпов. ред. к. філол. н. І.С. Гнатюк. Київ, 2011. С. 115–121.
8. Тютюнник Григор. Холодна м'ята: Оповідання, повісті, твори для дітей / Упоряд. і передм. П.П. Засенка. Київ: Український письменник, 2014. 844 с.
9. Редін П.О. Простір і час в українській фразеології: монографія. Харків: «Друкарня Мадрид», 2017. 160 с.
10. Словарь української мови: у 4 т. / [упорядкував з додатком власного матеріалу Борис Грінченко]. / НАН України. Інститут української мови. Київ: Наукова думка, 1996–1997.
11. Словник української мови: В 11 т. Київ: Наукова думка, 1970–1980.
12. Словник фразеологізмів української мови / Уклад.: В.М. Білоноженко, І.С. Гнатюк та ін. Київ: Наукова думка, 2003. 1104 с.
13. Ужченко В.Д., Ужченко Д.В. Фразеологія сучасної української мови: навч. посіб. Київ: Знання, 2007. 494 с.
14. Фразеологічний словник української мови: у 2 кн. Київ: Наукова думка, 1993.

REFERENCES

1. Bybyk S.P. (2010) Opovidnist v ukrainskii khudozhnii prozi: monohrafiia [Narrative in Ukrainian prose]. Kyiv; Luhansk: Vyd-vo DZ «LNU imeni Tarasa Shevchenka». 288 s. [in Ukrainian].
2. Bondar N.V. (2018) Bazovi kontsepty ukrainskoi mentalnosti u tvorchosti brativ Tiutiunnykiv [Basic concepts of the Ukrainian mentality in the works of the Tyutyunnik Brothers]. Dys. na zdobuttia nauk. stupenia kand. filol. nauk: spets. 10.02.01. Poltava – Zaporizhzhia. 224 s. [in Ukrainian].
3. Vyrhan I.O., Pylynska M.M. (2000) Rosiisko-ukrainskyi slovnyk stalykh vyraziv [Russian-Ukrainian dictionary of constant expressions]. Kharkiv: Prapor. 864 s. [in Ukrainian].
4. Didun L.I. (2019) Frazeolohizmy iz semantykoiu intensyvnosti v suchasni ukrainskii literaturnii movi: monohrafiia [Phrasemes with semantics of intensity in modern Ukrainian literary language]. Kyiv: Naukova dumka. 231 s. [in Ukrainian].
5. Zviahina H.O. (2011) Narodnorozmovna transformatsiia tradytsiinykh frazeolohizmiv u khudozhnikh tvorakh Hryhora Tiutiunnyka [Folk-language transformation of traditional phraseology in the works of Grigor Tyutyunnyk]. Suchasni problemy movoznavstva ta literaturoznavstva. Vyp. 15. S. 328–332 [in Ukrainian].
6. Medynska A.V. (2011) Sotsialno kharakterolohichni ekspresamy v movlenni personazhiv Hr. Tiutiunnyka [Socio-characterological expressions in the speech of the characters Gr. Tyutyunnyk]. *Naukovyi visnyk Volynskoho natsionalnoho universytetu imeni Lesi Ukrainky. Filolohichni nauky. Movoznavstvo*. № 1. S. 86–90 [in Ukrainian].
7. Moisiienko A.K. (2011) Aktualizatsiia frazeolohichnykh odynyts u khudozhnomu teksti [Actualization of phraseological units in the artistic text]. *Ukrainska leksykohrafiia v zahalnoslovianskomu konteksti: teoriia, praktyka, typolohiia* / Vidpov. red. k. filol. n. I.S. Hnatiuk. Kyiv. S. 115–121 [in Ukrainian].
8. Tiutiunnyk Hryhir (2014) Kholodna miata: Opovidannia, povisti, tvory dlia ditei [Cold mint: Stories, stories, works for children]. Kyiv: Ukr. pysmennyk. 844 s. [in Ukrainian].
9. Redin P.O. (2017) Prostir i chas v ukrainskii frazeolohii [Space and time in Ukrainian phraseology]: monohrafiia. Kharkiv: «Drukarnia Madryd». 160 s. [in Ukrainian].

10. Slovar ukraïnskoi movy: u 4 t. (1996–1997) / [uporiadkuvav z dodatkom vlasnoho materialu Borys Hrinchenko] [Dictionary of the Ukrainian language: in 4 volumes]. Kyiv: Naukova dumka [in Ukrainian].
11. Slovnyk ukraïnskoi movy: v 11 t. (1970–1980) [Dictionary of the Ukrainian language: in 11 volumes]. Kyiv: Naukova dumka [in Ukrainian].
12. Slovnyk frazeolohizmiv ukraïnskoi movy (2003) [Dictionary of phraseology of the Ukrainian language]. Kyiv: Naukova dumka. 1104 s. [in Ukrainian].
13. Uzhchenko V.D., Uzhchenko D.V. (2007) Frazeolohiia suchasnoi ukraïnskoi movy [Phraseology of the modern Ukrainian language]. Kyiv: Znannia. 494 s. [in Ukrainian].
14. Frazeolohichni slovnyk ukraïnskoi movy: u 2 kn. (1993) [Phraseological dictionary of the Ukrainian language]. Kyiv: Naukova dumka [in Ukrainian].

PHRASEOLOGISMS WITH THE SEMANTICS OF INTENSITY IN THE WORKS OF HRYHIR TYUTYUNNYK

The article is devoted to the consideration of phraseology with the semantics of intensity in the works of Hryhir Tyutyunnyk. Common language and author units that are not certified by academic phraseological dictionaries are analyzed. The relevance of the study of phraseology with the meaning of reinforcement on the material of works of art is due to the ability of these units to more expressively convey a wide range of emotions and evaluations, to focus on the author's details. The objectives of the research are to consider the peculiarities of the use of phraseology with the semantics of intensity in the works of Hryhir Tyutyunnyk, their structural specificity and thematic diversity. The material for the study is selected based on the indicators of intensity in the interpretations of units (very, extremely, too, completely, absolutely, etc.), which are recorded in academic phraseological dictionaries.

The analysis of the material showed that phraseological units with the meaning of reinforcement in the works of Hryhir Tyutyunnyk are structurally and thematically very different, which contributes to the creation of diverse characteristics of the heroes of the works. With their help, the author depicts the appearance of the character, his inner state, the peculiarities of the hero's perception of various characteristics of the surrounding world. In terms of structure, the most represented are comparative phraseologies and those that contain a preposition to, negative particles. Units are distinguished on the basis of a common fixed component, namely the service parts of speech as factors of grouping of the analyzed structures. The series of phraseological units with a similar structure is supplemented by author's units.

The analyzed phraseological units in the works of the writer perform the function of depicting the inner qualities of the heroes of the works. Considerable attention is also paid to the transfer of portrait and linguistic characteristics of the characters.

Consideration of the peculiarities of phraseology with the semantics of intensity on the material of works of art is an important aspect that deepens the comprehensive study of such units in the modern Ukrainian literary language. Original stories, novels and works for children by Hryhir Tyutyunnyk are rich material for such research.

Keywords: phraseological unit, semantics of intensity, intensity index, comparative phraseological unit.

© Дідун Л., 2020 р.

Лілія Дідун – кандидат філологічних наук, молодший науковий співробітник відділу лексикології, лексикографії та структурно-математичної лінгвістики Інституту української мови НАН України, Київ, Україна; <https://orcid.org/0000-0002-5061-8138>

Lilia Didun – Candidate of Philology, Junior Researcher at the Lexicology, Lexicography and Structural and Mathematical Linguistics Department, Institute of the Ukrainian Language, National Academy of Sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine; <https://orcid.org/0000-0002-5061-8138>